

DOMINGO BADÍA Y LEBLICH

(ALI BEY EL ABBASSI) (1).

I.

Impresionat ab la lectura de las memorias ó viatjes d' eix home extraordinari (2) y tenintlas com qui diu en nostras mans, nos hem determinat, moguts per un sentiment d' admiració, á escriure 'l present treball, simple relació de lo que aquélls contenen, puix nostra pobre ploma no 'pot fer altra cosa que senyalar, com fa 'l senzill *cicerone* davant d' una obra d' art; deixant pera personas més competents lo fer lo judici crítich de las produccions d' eix fill de Catalunya, una de sas mes brillants glórias.

Domingo Badia y Lebllich nasqué á Barcelona á 1.er d' Abril de 1767. Se dedicá desde jovencel al estudi de las ciencias exactas, rebutjant las trabas escolásticas y essent

(1) En la sessió solemne de 26 de Novembre de 1879 en que 's colocá en la Galeria d' excursionistas catalans célebres lo retrato d' aquest personatge, lo soci Sr. Auléstia pronunciá un discurs ocupantse del meteix com á excursionista y home de ciencia. En substitució, donchs, del treball escrit á propósit, que acompanya los retratos en los altres vólums, publiquem aquets dos articles traducció dels que nostre consoci publicá en *El Porvenir*, periódich de Vich, en los números dels días 13 y 15 de Novembre de 1857, puix en ells se compendian los viatjes d' Ali Bey y 's dona una noticia de sa vida.

NOTA DE LA ASSOCIACIÓ.

(2) *Viajes de Ali Bey el Abbassi*.—Valencia 1836, tres tomos.

los llibres sos unichs mestres. Ben prest son cor de foch avivat per los coneixements, cercá á son entorn un camp digne de sas conquistas, Aviat se decidi. L' Africa ab sa potent vegetació y ardent clima li oferia mes de lo que desitjava. ¡Ab quan de pler no degué esperar Badía lo moment de trepitjar aquella para éll terra promesa!

L' Africa septentrional y en general tota la part del antich mon habitada per la rassa musulmana, havia sigut fins llavors un santuari impenetrable á las miradas profanas. A nostre Ali estava destinat l' alzar l' atapahit vel que l' amagava; algú que altre viatjer havia donat d' aquells paisos quelcunas migradas é inexactas descripcions; sols als navegants era avinent contemplar desde alta mar sas encisadoras costas y al lluny los enlayrats minarets de sas mesquitas.

No tardá nostre héroe en posar en planta sos desitjos de visitar aquellas encontradas. Ensinistrat en la vida gubernativa per los honorífichs càrrechs que li conferi 'l Govern espanyol; ab un gran cabal de coneixements principalment científichs; la decisió en la mirada y l' ardidesa en lo cor; partia de nostra península pera Paris y Londres en companyia d' altre sabi naturalista que volgué associarse á sa empresa. En aquellas grans capitals entaulá estretas relacions ab las eminencias de la ciencia, alternant en sas sentadas y en sas discussions; prova de son gran talent; fins que en aquella darrera ciutat y després d' haver suferit la dolorosa operació necessaria á tot mahometá, vesti per primera volta lo pintoresch trajo alarb que no havia d' abandonar en tots sos viatjes, donant així una prova de que possehia en alt grau aquell esperit aventurer innat en los célebres viatjers.

Versadissim en l' idioma árabe que possehia com lo nadiu, ab una figura serïa y reposada, llarga barba y 'l

DOMINGO BADÍA LEBLICH, (ALI-BEY EL ABBASSI.)

Dibuix de Patissa.

oriental ropatge, ningú haguera reconegut en aquell personatge al fogós jove barceloní.

Havent partit de Londres y atravesat la Espanya, ahont se separá d' éll son company, se dirigi al Marroc, desem-

barcant en Tànger lo 29 de Juny de 1803, després d'una curta travessia per l'estret. Allí digué ser lo Príncep Ali Bey el Abbassi nadiu d'Alepo y descendent del Profeta. Ajudat per sos coneixements, no comuns y menys en aquella nació endarrerida, que li serviren pera fer creure verdadera sa fingida ascendencia y son nom, fàcil es imaginar lo prestigi que alcansà en poch temps y que anà augmentant de dia en dia fins à sa amistat ab l'emperador y las ovacions que á son pas li tributavan las ciutats de Mequinez, Fez y Marroc ahont aquell arrivá al mes alt grau.

Enriquit per la munificencia del soberà y 'ls obsequis dels magnats y 'l poble en general, no per aixó perdé de vista lo primordial objecte, que eran los treballs científics (1). En efecte, en sas indicadas memorias redactadas en estil y llengua àrabe, y deixant apart las obras en

(1) Fará prest vint anys que escriviam los presents articles, y durant aquest temps han vingut novas investigacions à confirmar lo que llavors era sols una sospita, sobre 'l verdader objecte que portá, al passar al Marroc, Domingo Badía y Leblich.

Aquest fou realment enviat al Africa per lo célebre Godoy, á fi de dur á cap un plan tan atrevit com poch meditat, qual era lo de suscitar allí un moviment polítich que produhís en definitiva la anexió del Marroc à Espanya. Tota la trama d'aquesta novelesca intriga que no tingué transcendencia, segons se creu per oposarse 'l rey Carlos IV á que 's proseguís així que 'n tingué coneixement, nos la ha revelada l'erudit historiador y acadèmic D. Joseph Gomez de Artèche en un treball titulat: *Un proyecto estupendo* (*Revista Europea*, Madrid, t. 8.º, 1876). En aquest extens treball, ab lo testimoni de documents, y ab acurada crítica, se posa en clar tot lo referent á tan misteriós succés. Ningú com Badía podia desempenyar l'arriescat paper que en la intriga se li confiá. «Badía era el hombre para el caso» diu lo Príncep de la Pau en sas Memorias «valiente y arrojado como pocos, disimulado, astuto, de caracter emprendedor, amigo de aventuras, hombre de fantasía y

que 's troba lo estrictament científich de sas observacions, veyém al costat de las admirables descripcions de las ciutats, de llurs monuments, usos, costums, religió, política y estat social dels habitants; las brillants mes senzillas relacions de sos viatjes, en los que es poeta al contemplar los variats paisatges d' aquella terra privilegiada, y astronom y naturalista eminent, al observarlos ab l' ull investigador del sabi. En una paraula, sa obra es com lo sol, qual llum escampant la espessa boyrada que enfosqueix l' horizon convertint los objectes en confusas ombras, ve de sopte á iluminarlo mostrántnoslo ab tota sa hermosura y veritat.

Mentres la nació marroqui tingué peranostre hoste sufficient atractiu no pensá en abandonar-la, mes quan son cor desitjós de nous horizons li mostrá al lluny lo de la Arabia, no bastaren á detenirlo las ofrenas, los afalachs, los perills del desert, ni encara la forsa; sol partí del Marroc embarcantse á Larache pera Tripoli. ¡Se trobava encara en las primeras jornadas de son camí!

verdadero original de donde la poesia pudiera haber sacado muchos rasgos para sus héroes fabulosos.

Malgrat de que deu rectificarse davant dels fets lo movil principal del viatge de Badia; prova que en éll entraria per molta part lo desitj de treballar per la ciencia, quan no descuidá may sas observacions geográficas, y quan, fracasat lo plan, en lloch d'entornarsen á Espanya continuá sa grandiosa excursió que ha fet immortal sa memoria. D' ell parla com segueix la autorizada veu del Sr. Arteche, al final de son treball: «En cuanto á Badia solo diremos que por lo levantado de su ánimo, la habilidad que desplegó en medio de los peligros que hubo de correr, y el fruto que ya que no estos, dieron sus trabajos científicos, merece una estatua en su ciudad natal, y por lo menos una lápida que conmemore su nombre en todo establecimiento geográfico ó de ciencias naturales que se levante en España.»

NOTA DEL AUTOR.

II.

A bordo d' una nau tripolitana y camí d' eixa nació, s' ocupa nostre animós viatjer, durant la travessia, valentse dels datos que li suministren sas conversacions ab un comerciant árabe, en sentar afirmativament la teoria de la existencia d' un mar africà interior, lo meteix que havia fet abans sobre lo que comprenia la antiga illa Atlántida, no descuydant lo verificar ademés importants observacions astronómicas.

Arrivat á Tripoli, després de mil contratemps y borrascas, es rebut ab plaher per lo soberà y 'ls principals personatjes de la cort, lo que li facilita ocasió pera que 'ns presenti d' aquest país un quadro tan complet y verdader com lo del Imperi marroquí.

Tornat á embarcar també ab general sentiment, y quan son cor gosava ab la idea de que prompte petjaria la Arabia, la terra de sos somnis, tingué de posar á prova sa paciència y valor, puix que trobantse á la vista del port d' Alexandria, se vegé obligat á sometres al capritxo é imperi del capitá del barco que l' obligá á pendre terra á Xipré. Mes aquí sapigué també aprofitarse de la ocasió que li proporcionava la casualitat, y á la hermosa illa, antiga maysó de la gentilica Venus, devém lo poguer apreciar los coneixements arqueològichs y la poética imaginació d' Ali.

Ja 'l tenim per fi á Egipte admirant las bellesas, estudiant las costums, y visitant las ruinas de la antiga magnificencia d' Alexandria.

Altra volta en lo mar, pren lo camí del Nil pera remontarlo fins al Cairo. ¡Ab quins vius colors y poétich entusiasme nos pinta la embocadura del riu sagrat, sas encierras ribas y tots los punts de vista que ofereix son curs fins á arribar á la capital! Aquí deixá també 'ls obsequis cortesans pera correr á admirar las pirámides, la esfínx y totas las despallas d' aquell gloriós passat.

Segueix després lo desert y lo Mar Roig; sofreix, ab gran perill de sa vida, una horrorosa tempestat, y petja per fi la pera éll tan desitjada terra d' Arabia Pren desseguit lo camí de la Meca, y 's dirigeix al moment á visitar aquells llochs, que segons lo fals profeta, «jamay petjaria la planta d' un infidel.» Hi arriba; y mercés á son perfecte disfrás pot frequentar á pler y descriurens ab sa correcta ploma aquells monuments sagrats pera la religió de Mahoma.

Mes no está encara sadolla sa ardent curiositat; en alas de sa ardidesa traspassa altra volta 'l desert, y ab molta racansa se veu obligat á arribar al Cairo sens haverse pogut internar tot lo que volia en la península arábiga.

Miráulo montat en son camell y dirigint sos passos cap á la Palestina. Veu desapareixer de son entörn lo trist aspecte dels immensos arenals, s' acosta á las espléndidas valls y á las rialleras colladas de la Judea, mes son ánima s' entristeix, y exclama: «No giro 'ls ulls, no dono un pas sens ensopegar ab un marge que sembla 'm diga: Atúrat; no traspassis aqueixa fita. Mon cor se desanima, mas fibras se relaxan, m' abandono tot decandit al moviment del meu cavall, y 'm sembla no ser ja 'l meteix Ali-Bey, aquell alarb que rublert d' energia y foch, se liansá en mitj dels deserts d' Africa y Arabia com l' ardit navegant

que s'abandona á las onadas d'un mar tempestuós, ab la fibra sempre en tensió y l'esperit preparat á tot...» Heus aquí 'l mes perfecte retrato de nostre héroe fet per éll meteix.

Gaza, la bíblica ciutat, es la primera que l'acull en son recinte; Sant Joan d'Acre li mostra sos encants; y la santa Jerusalem lo captiva ab sos atrayents recorts. ¡Cóm s'embadaleix després davant Damasch, la dels set rius y la dels bells vergers! No mimva son entussiasme al veure la vella Antioquia, la comercial Alepo, los sorprenents paisatjes del mont Tauro, y las hermosas ribas del Ponto.

Abans d'acabar son viatge, se li presenta la soberga Stambul, radiant de bellesa, pera que així puga tancar ab un fermall d'or l'interés de son llibre. A ella 's dirigeix, y Constantinopla li deu una de las mellors páginas de sa obra, que fineix ab la visita á Bucharest, darrera jornada de son viatge, puix que fins á eixa ciutat arriba la rassa que habita aquella inmensa mitja lluna quals límits son l'Atlántich y 'l Danubi.

Complet aquí 'l quadro dels viatjes de nostre Badia, que duraren fins al any 1807, no dirém més sobre sa sort futura, sino que no poguent trobar en sa patria agitada per los aconteixements polítichs la protecció que necessitava, se trasladá á Fransa, ahont publicá sas obras; y alguns anys després, en 1822, morí en aquella meteixa terra tan volguda, en Damásch ahont havia arriuat camí de la India, encarregat d'una misió política.

Per lo dit, pot compendres que la lectura de sas memorias es lo millor medi que tenim pera coneixer á eix home extraordinari, puix que en ellas, sota 'l vel de la gravetat

y calma musulmanas, s' entreveu una ànima gran y entusiasta pera las ciencias: ensemps que l' estil atractívol y algunas voltas científich, recrea é instrueix. De éll podem dir, en conclusió, que es digne company dels grans viatjers; y que Catalunya, y especialment Barcelona, pot gloriarse sempre d' haverlo tingut per fill.

ANTONI AULÉSTIA Y PIJOAN.
